

խօսութիւնները, կամ երեցփոխանի օգնական Մուխսի Բաղալի մարմնի նկարագրութիւնը, Վարք Սրբոց և Էֆեմերդի կարգաւը, ինչպէս և իր չըբերք կնկայ հետ խօսակցութիւնները, նրա հետ միասին քնելը, վերջապէս զանազան սարկաւազների, տէր-տէրների և եպիսկոպոսների մասին պատմուածքները կարող են ուղղակի իրականութիւնից վերցրուած «ծանօթ պատկերներ» լինել պ. Յովհաննէս Դուրբախեանի համար, սակայն ոչ մի կարիք չը կար այդ անկապ, անշնորհք բարձանջանքները տպագրելու, այն էլ այնքան չքեղ՝ կան հեղինակներ, որոնք իրանք իրանց ամենախիստ քննադատներն են, սակայն սկսնակների մեծ մասի համար պէտք է պարտականութիւն լինէր—նախ իրանց գրուածքի մասին աւելի հմուտների կարծիքն լսել և ապա միայն ձեռագիրը տպագրութեան յանձնել։ Անշուշտ, եթէ պարոն Դուրբախեանը ուղարկած լինէր հայ խմբագրութիւններից որեւէ մէկին, յետ կացած կը լինէր իր որոշումից...

Na.

Վահան Մամիկոնեան, «ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԵՐ», Բաքու, 1903 թ., գինն է 20 կոպէկ.

Մի անօրինակ, հերոսական քաջութիւն հարկ եղաւ ծայրէ իծայր կարդալու համար այս պոէտի մտքի ու երեակայութեան ծաղիկները։ Վերջին երգերը մի մեծ հատոր չէ սակայն, ո՛չ. 28 փոքրադիր երեսներից և 16 քերթուածից բաղկացած մի գրքոյկ է։ Բայց հարցը քանակի մասին չէ, այլ որակի մասին։ Եւ ինչ քերթուածներ, չնոր սատանայ՝ Այդ ոտանաւորները ցոյց են տալիս, թէ պ. Մամիկոնեանը ոչ միայն բանաստեղծական որեւէ խառնուածքից (tempérament) զուրկ է, այլ և չը գիտէ կանոնաւոր հայերէն։

Վերցրէք օրինակ, 7-րդ էջում, 24 պիտի ապրեմ ոտանաւորի այս քառեակը.

Ի՛նչ խելք. եթէ որ Երկու երազից

Ընտրում ես մէկը իսպառ անհեթեթ.

Աւելի լմւ չէ որ միանգամից

Նոյն կեանքն ընտրե՛լ, որ կապէ քեզ հետ.

Հարկաւոր էր ջնջել կամ երրորդ տողի որ շաղկապը, կամ ընտրել բայը դնել ոչ անդէմ, այլ դիմաւոր—ընտրես:

Նկատեցիք անշուշտ, որ այս քառուկը բացի այն, որ պարունակում է քերականական սխալ, անհասկանալի է և մութ:

Ճեղքն կեանքն ընտրել, որ կապէ քեզ հետ: Որ բառը յարաբերում է կեանքին, լաւ, բայց ճկեանքը կապէ քեզ հետ ինչ բան, կամ ում կապէ: Նախադասութիւնը վերջացած է արդէն, և մենք հանելուկ լուծելու նման պէտք է չարչարենք մի ուղեղը: Գուցէ և այդ նրա համար է, որ պարտնը պարզապէս ստիպուել է ճանհեթկթա-ին յանդարմարեցնելու համար դնել Վոր կապէ քեզ հետ խօսքերը:

Պ. Մամիկոնեանն անծանօթ է նոյնպէս չափական արուեստի տարրական օրէնքներին: Օրինակ, միևնոյն բանաստեղծութեան (!) մէջ երբեմն երեք տողերը միասին և չորրորդը առանձին, երբեմն առաջին և երրորդ, երբեմն առաջին և երկրորդ, երբեմն առաջին և չորրորդ կամ երրորդ և չորրորդ տողերի վերջաւորութիւնները յանգ են կազմում: Եւ այն էլ ինչ յանգ, միայն հայ բանաստեղծներն են, որ իրանց թոյլ են տալիս յանգ կազմել նոյնահոլով բառերով, ինչպէս, օրերից, կեանքից, ուժից, ըստինքներից, կեանքում, երազում և այլն:

Այնտեղ կուելու, անվերջ կուելու
Եւ այնտեղ անմիտ կեանքը ծաղրելու:

Եւ կամ հետեւալ վերջաւորութիւնները.

Գիտես, վարդն էլ մի սիրտ է,
Յող—արցունքում շաղխուած՝
Եւ այնքան էլ անուշ է
Բուրմունք.—սէրը տարածած:

Պարոնը՝ երևում է որ այնքան էլ չի սիրում նեղուել, բայց մոռանում է այն, որ իր կարծածի չափ հեշտ բան չէ մոռանների հետ մտերմութիւն հաստատել: Ուրեմն սեբ բանաստեղծը չ'ունի կանոնաւոր լեզու, չ'ունի ոտանաւորների կազմութեան մասին ամենատարրական հասկացողութիւն, բայց դոնէ ունի իր միտքը փոքր ի շատէ քնքուշ կամ ուժեղ ձևով արտայայտելու ընդունակութիւն: Դուք ինքներդ դատեցէք:

Այո, եւ ո՛չ, այո, քանի որ
Դեռ քաղցրութիւն կայ կեանքում լիզելու

Սիրտս կասէ՛ հէ՛. ոչ, քանի որ
Այդ քաղցրութիւնն ինձ թոյն է՝ դառնալու: *)

Վերջացնենք մեր խօսքը՝ մի փոքրիկ դադարաւ էլ տալով
նրա բանաստեղծական յղացման, թռիչքի մասին:

Դի՛մ սէրը շանաստեղծութեան մէջ ահա ինչպէս է. պ.
Ամսիկոնեանը սիրոյ մասին երազում:

Վարդը սիրեմ ցօղը միջին,
Արեւի շողը թերթին.
Կոյսին սիրեմ սէրը սրբտում
Անմեղ ժպիտըն երեսին:

Պէտք է առել, որ բանաստեղծը այնքան էլ խառնադահանջ
չէ. «սէրը սրտում անմեղ ժպիտըն երեսին» կոյսը մի սովորա-
կան կոյս է, և բանաստեղծի յաւակնութիւնն չ'ունեցող որեւէ մահ-
կանացու գուցէ դրանից աւելի չքեղ ձիւքերով երևակայէր իր
կոյսին: Բայց ներշնչուած պոէտը պարտէ՞լ է մտնում և կոյսին
տեսնում «վարդ—թիւի տակ»: ու սիրում. «մընջիկ» քաղում է
«փունջ ծաղիկներ» ու այդ փնջով կոյսին... խփում է «փափ-
լիկ» ու... «լաց'ցնում»: Բայց յետոյ, կը հարցնէք, յետոյ. յետոյ,
այդ «թերմաշ կրծքով» բանաստեղծը, որ չէ լսած անշուշտ այն
ասացուածը, թէ չը պէտք է խփել կնոջ—էլ ուր մնաց՝ իր պաշ-
տած կոյսին—նոյնիսկ ծաղկով, սեղմում է կրծքին արտասուա-
թոր կոյսին ու

Եւ հրաժեշտըս երկրին տուած
Եթերի մէջ բոլորեմ (?):

Կատարեալ պատկեր, չէ՞:

Այս բոլորը բաւական չէ, Պ. Մամիկոնեան, հակառակ մեղ
տուած այն կոյսին, թէ իր երգերը վերջին երգեր են լինելու,
դժբոյլի կազմի վրայ գետեղած մի յայտարարութեամբ սղառ-
նում է հրատարակել նոր «Բանաստեղծութիւններ»:

ԶԱԻՆ

*) 6-րդ էջում: